

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра психіатрії, наркології, медичної психології та психотерапії

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

Едуард БУРЯЧКІВСЬКИЙ

01 вересня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«БЕЗБАР'ЄРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ТА СОЦІАЛЬНА ІНКЛЮЗІЯ»

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Спеціальність: 053 «Психологія»

Освітньо-професійна програма: Практична психологія

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми «Практична психологія» підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 053 «Психологія» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», ухваленою Вченою Радою ОНМедУ (Протокол №10 від 27 червня 2024 року).

Розробники:

Завідувач кафедри, проф. Опря Є.В.

Доцент кафедри, доц. Кантарьова Н.В.

Доцент кафедри, доц. Єрмурак П.П.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри психіатрії, наркології, медичної психології та психотерапії

Протокол № 1 від 26 серпня 2025 р.

Завідувач кафедри

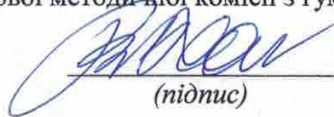
 Євген ОПРЯ

Погоджено із гарантом ОПІ

 Ольга ЛИТВИНЕНКО

Схвалено предметною цикловою методичною комісією з гуманітарних дисциплін ОНМедУ
Протокол № 1 від 27.08.2025 р.

Голова предметної циклової методичної комісії з гуманітарних дисциплін ОНМедУ

 Володимир ХАНЖИ
(підпис)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____
Протокол № ____ від “__” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____
Протокол № ____ від “__” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

1. Опис навчальної дисципліни:

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
Загальна кількість: Кредитів – 3 Годин – 90 Змістових підрозділів – 1	Галузь знань 05 «Соціальні і поведінкові науки» Спеціальність 053 «Психологія» Рівень вищої освіти другий (магістерський)	<i>Денна форма навчання</i>	<i>Заочна форма навчання</i>
		<i>Обов'язкова дисципліна</i>	<i>Обов'язкова дисципліна</i>
		<i>Рік підготовки: 2-й</i>	<i>Рік підготовки: 2-й</i>
		<i>Семестр: III</i>	<i>Семестр: III</i>
		<i>Лекції (12 год.)</i>	<i>Лекції (4 год.)</i>
		<i>Семінарські (0 год.)</i>	<i>Семінарські (0 год.)</i>
		<i>Практичні (24 год.)</i>	<i>Практичні (6 год.)</i>
		<i>Лабораторні (0 год.)</i>	<i>Лабораторні (0 год.)</i>
		<i>Самостійна робота (54 год.)</i>	<i>Самостійна робота (80 год.)</i>
		<i>у т.ч. індивідуальні завдання (0 год.)</i>	<i>у т.ч. індивідуальні завдання (0 год.)</i>
		<i>Форма підсумкового контролю – іспит</i>	<i>Форма підсумкового контролю – іспит</i>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни компетентності, програмні результати навчання.

Метою навчальної дисципліни є придбання здобувачами вищої освіти теоретичних знань стосовно поняття інвалідності та її складові згідно нормативно-правових норм і регламентуючих документів та практичних навичок щодо надання фахової психологічної допомоги людині з обмеженими можливостями, членам її родини або колективу. Оволодіння здобувачами вищої освіти знаннями щодо психологічної реабілітації та методами психологічної реабілітації та психологічної допомоги, що дають змогу молодому фахівцю комплексно і практично підходити до питань оцінки пацієнта і його ресурсів, а також ефективно планувати систему взаємодії між психологом і пацієнтом.

Завдання

- Засвоєння здобувачами вищої освіти філософії суспільства без обмежень, створення середовища проживання, у якому буде комфортно всім.
- Розуміння здобувачами вищої освіти нових сутності, змісту і технологій надання психологічної допомоги людям, які її потребують.
- Формування умінь організувати і проводити психологічну роботу з громадянами, які мають особливості психофізичного розвитку.
- Розвиток у здобувачів власної мотивації здорового способу життя і готовності формувати цю мотивацію у пацієнтів;
- Формування умінь застосовувати теоретичні знання в сфері безбар'єрності для професійного самовизначення у прикладній діяльності;
- Розвиток у здобувачів прагнення до самовдосконалення, самоосвіти, самопізнання, самооцінки, та самореалізації у різних видах діяльності;
- Оволодіння технологією прийняття рішень, вільного вибору і дій у різних сферах життя;
- Становлення наукового світогляду; формування емоційно-ціннісного ставлення до себе, до людей, до загальнолюдських духовних цінностей.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

Загальних (ЗК):

ЗК5. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК 11 Здатність до самоосвіти та саморозвитку.

Спеціальних (СК):

СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.

СК3. Здатність обирати і застосовувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.

СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.

СК5. Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології. СК6. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.

СК7. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.

СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

СК 10. Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях.

СК 11. Здатність створювати, організовувати та реалізовувати різноманітні способи психологічного супроводу на етапах профілактики, діагностики та консультування щодо відновлення ментального здоров'я.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 2. Вміти організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів.

ПРН 5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.

ПРН 8. Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації.

ПРН 9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

ПРН 11. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

ПРН 12. Застосовувати відповідну наукову інформацію щодо вирішення проблем профілактики, збереження, відновлення ментального здоров'я та оцінювати її за критеріями адекватності.

Очікувані результати навчання.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен знати:

- визначення поняття інвалідність та обмеженість;
- розуміння засад реабілітаційної, психолого-педагогічної підтримки осіб з обмеженими можливостями;
- принципи комплексного підходу до вирішення проблем осіб з обмеженими можливостями;
- сучасні освітні, реабілітаційні, інформаційні технології у роботі з особами з обмеженими можливостями в умовах закладів, служб, організацій, установ сфери освіти, охорони здоров'я, соціального захисту;

вміти:

- проектувати індивідуальні маршрути розвитку, освіти, соціальної адаптації та інтеграції осіб з обмеженими можливостями на основі результатів їхнього психолого-педагогічного вивчення;
- забезпечувати міждисциплінарної взаємодії за умови вирішення актуальних корекційно-педагогічних завдань;
- працювати з окремими людьми та командами з метою сприяння високоякісному комплексному супроводу особистості з обмеженими можливостями;

- використовувати набуті знання при веденні наукових дискусій з актуальних проблем соціальної реабілітації, супроводу та патронажу осіб з обмеженими можливостями;
- генерувати нові ідеї й нестандартні підходи до їх реалізації (креативність);
- налагоджувати соціальну взаємодію, співробітництво, попереджати та розв'язувати конфлікти.

3. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Основи психологічної реабілітації.

Визначення психологічної реабілітації. Цілі психологічної реабілітації. Групи осіб, що потребують психологічної реабілітації. Основні завдання проведення психологічної реабілітації. Послуги, які передбачає психологічна реабілітація (психодіагностика, консультування, психотерапія, психологічна просвіта). Нормативно-правові акти, що регулюють організацію та проведення роботи з психологічної реабілітації.

Тема 2. Організація медико-психологічного супроводу реабілітаційного процесу для осіб з обмеженими можливостями.

Наукові підходи до проблеми психології людини з обмеженими можливостями. Проблеми психології інвалідності. Особливості розвитку людини з різними психофізичними порушеннями. Психологічні особливості і зміни особистості у людей з обмеженими властивостями. Ставлення хворого до хвороби. Критерії визначення груп інвалідності. Реабілітаційний потенціал особистості. Загальні психологічні аспекти реабілітації людини з обмеженими можливостями. Участь клінічного психолога у складанні програми реабілітації інваліда. Психологічні особливості роботи психолого-медико-педагогічних консультацій з дітьми з особливими потребами.

Тема 3. Організація та впровадження системи раннього втручання.

Раннє втручання – міждисциплінарна сімейно-центрована система допомоги дітям раннього віку (від народження до 3-х років) із порушеннями розвитку та дітям груп біологічного й соціального ризику, спрямована на покращення розвитку дитини та підвищення якості життя родини. Стан проблеми готовності батьків до взаємодії та прийняття особливостей хворої дитини. Причини загрози появи обмежень як у функціонуванні сім'ї, так і в фізичному та психосоціальному розвитку дитини. Клієнт раннього втручання – вся родина дитини з порушенням розвитку чи захворюванням.

Тема 4. Діагностичний інструментарій у психо-реабілітаційному процесі.

Базові принципи психодіагностики осіб, постраждалих від воєнних дій і травматичних подій, включаючи серйозну хворобу. Особливості посткризової психологічної діагностики дітей. Короткі характеристики психодіагностичних методик. Перелік основних діагностичних методик, які застосовуються при психологічній реабілітації.

Тема 5. Поняття про психологічну реабілітацію осіб з обмеженими можливостями.

Реабілітація осіб з інвалідністю – система медичних, психологічних, педагогічних та інших заходів, спрямованих на надання допомоги у відновленні та компенсації порушених або втрачених функцій організму для досягнення і підтримання незалежності, трудової адаптації та інтеграції в суспільство. Психологічна реабілітація – система заходів, спрямованих на відновлення, корекцію психологічних функцій, якостей, властивостей особи, створення сприятливих умов для розвитку та утвердження особистості. Види і форми реабілітаційних заходів.

Тема 6. Психотравматичні і кризові ситуації.

Психічна травма та психотравмуюча ситуація. Співвідношення понять життєвої кризи особистості, травмуючої ситуації та травми. Посттравматичний стрес та вторинна травма. Розуміння поняття «криза особистості» у психології. Типологія кризових ситуацій особистості. Вікові і ситуативні кризи. Ставлення до кризи та її подолання. Психологічна допомога особам, що переживають наслідки психотравми і кризову ситуацію.

Тема 7. Психологічна допомога під час втрати і горювання.

Поняття синдрому втрати (гострого горя). «Робота горя». Етапи переживання горя. Неускладнене і ускладнене горе. Загальні правила психологічного консультування осіб, що переживають синдром втрати. Етапи психологічної допомоги вибудовуються відповідно до етапів переживання горя: допомога на стадії шоку, на стадії гострого горя; на стадії відновлення. Триступінчата модель психологічної допомоги.

Тема 8. Метод «РІВНИЙ-РІВНОМУ» у взаємодії учасників груп підтримки та груп взаємодопомоги.

Групи взаємодопомоги («самопомоги»). Психотерапевтичні групи. Особливості функціонування груп підтримки та груп взаємодопомоги. Взаємодія учасників діалогу за принципом «рівний-рівному». Функціонування соціальних груп за принципом «рівний-рівному» в Україні. Як створити та підтримувати діяльність групи взаємодопомоги.

Тема 9. Проект Безбар'єрність.

Національна стратегія безбар'єрного простору в Україні. Поняття «безбар'єрність» - загальний підхід до забезпечення безперешкодного доступу всіх груп населення до різних сфер життєдіяльності. Гендерна рівність - рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості. Доступність – забезпечення рівного доступу всім групам населення до фізичного оточення, транспорту, інформації та зв'язку, інформаційно-комунікаційних технологій і систем, а також до інших об'єктів та послуг, як у міських, так і в сільських районах.

Тема 10. Проект ТИ ЯК.

Створення проекту «Ти як?». Мета програми. Тренінг учасників – масштабований завдяки застосуванню каскадного методу. Фахівці кожної служби мають змогу передавати отримані знання колегам та застосовувати свої навички на практиці. Метод “каскадного” навчання – 3 етапи: 1) підготовка «тренерів для тренерів»; 2) передача знань іншим фахівцям Служби. 3) масштабування процесу на клієнтський рівень (шукачі роботи, безробітні, роботодавці, які потребують психологічної підтримки

Тема 11. Аптечка первинної психологічної допомоги.

«Аптечка швидкої психологічної допомоги» - довідник про стресові реакції і методи їх подолання. Розроблена в межах Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?», створеної за ініціативою першої леді Олени Зеленської. Вправи і поради, зібрані в «Аптечці». Для кого вона корисна. Де можна її отримати, формат.

Тема 12. Соціальна інклюзія.

Концепція розвитку ментального здоров'я до 2020 року передбачає створення майданчиків соціальної інклюзії у освітніх, медичних та соціально правових установах.

Тема 13. Показання та протипоказання до психотерапевтичного супроводу осіб з обмеженими можливостями.

Поняття психологічного супроводу осіб з інвалідністю. Особливості психологічного супроводу в залежності від причини інвалідності, віку та інших особливостей конкретної особи. Показання до психотерапії, підхід до вибору психотерапевтичного методу, показаного конкретному клієнтові. Протипоказання до психотерапії (гострий психоз, виражена інтелектуальна недостатність тощо).

Тема 14. Нормативно-правові акти і регламентуючі документи.

Указ Президента України "Про забезпечення створення безбар'єрного простору в Україні"
<https://www.president.gov.ua/documents/5332020-35809>

Закон України «Про внесення змін до деяких законів України про освіту щодо організації інклюзивного навчання» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1324-18#Text>

Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text

Розпорядження Кабінету Міністрів «Про затвердження складу міжвідомчої робочої групи з питань розроблення проекту Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні» <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-skladu-mizhvido-a134r>

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів щодо створення безперешкодного життєвого середовища для осіб з обмеженими фізичними можливостями та інших маломобільних груп населення на 2009—2015 роки «Безбар'єрна Україна»
<https://www.kmu.gov.ua/npas/232167617>

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження критеріїв доступності для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення приміщень, що надаються дільничним виборчим комісіям звичайних виборчих дільниць для організації їх роботи та проведення голосування» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-2020-%D0%BF#Text>

Тема 15. Практичні навички щодо надання фахової психологічної допомоги людині з обмеженими можливостями, членам її родини або колективу.

Освіта психолога-консультанта, клінічного психолога і психотерапевта в Україні. Вимоги до професійної кваліфікації практикуючого психолога і психотерапевта. Навички, необхідні для психологічного консультування клієнтів з різними психологічними проблемами, включаючи наслідки психологічної травми і обмеження фізичних або психічних можливостей (інвалідність).

4. Структура навчальної дисципліни

Денна форма навчання

№ з/п	Тема	Лекції	Практичні заняття	СРЗ
1.	Основи психологічної реабілітації.	2	2	4
2.	Організація медико-психологічного супроводу реабілітаційного процесу для осіб з обмеженими можливостями.		2	4
3.	Організація та впровадження системи раннього втручання.	2	2	4
4.	Діагностичний інструментарій у психо-реабілітаційному процесі.		2	4
5.	Поняття про психологічну реабілітацію осіб з обмеженими можливостями.	2	2	4
6.	Психотравматичні і кризові ситуації.		2	4
7.	Психологічна допомога під час втрати і горювання.		2	4
8.	Метод «РІВНИЙ-РІВНОМУ» у взаємодії учасників груп підтримки та груп взаємодопомоги.	2	2	4
9.	Проект Безбар'єрність.	2	2	4
10.	Проект ТИ ЯК.		2	4
11.	Аптечка первинної психологічної допомоги.		2	4
12.	Соціальна інклюзія.	2	2	4
13.	Показання та протипоказання до психотерапевтичного супроводу осіб з обмеженими можливостями.			2
14.	Нормативно-правові норми і регламентуючі документи.			2
15.	Практичні навички щодо надання фахової психологічної допомоги людині з обмеженими можливостями, членам її родини або колективу.			2
Разом 90		12	24	54

Заочна форма навчання

№ з/п	Тема	Лекції	Практичні заняття	СРЗ
1.	Основи психологічної реабілітації.		2	6
2.	Організація медико-психологічного супроводу реабілітаційного процесу для осіб з обмеженими можливостями.	2		6
3.	Організація та впровадження системи раннього втручання.			6
4.	Діагностичний інструментарій у психо-реабілітаційному процесі.			6
5.	Поняття про психологічну реабілітацію осіб з обмеженими можливостями.			6
6.	Психотравматичні і кризові ситуації.			6
7.	Психологічна допомога під час втрати і горювання.			6
8.	Метод «РІВНИЙ-РІВНОМУ» у взаємодії учасників груп підтримки та груп взаємодопомоги.			6

9.	Проект Безбар'єрність.		2	6
10.	Проект ТИ ЯК.			6
11.	Аптечка первинної психологічної допомоги.			4
12.	Соціальна інклюзія.	2	2	4
13.	Показання та протипоказання до психотерапевтичного супроводу осіб з обмеженими можливостями.			4
14.	Нормативно-правові норми і регламентуючі документи.			4
15.	Практичні навички щодо надання фахової психологічної допомоги людині з обмеженими можливостями, членам її родини або колективу.			4
Разом 90		4	6	80

5. Теми лекційних / семінарських / практичних / лабораторних занять

5.1. Теми лекційних занять

Денна форма навчання

№ з/п	Тема	Лекції
1.	Основи психологічної реабілітації.	2
2.	Організація та впровадження системи раннього втручання.	2
3.	Поняття про психологічну реабілітацію осіб з обмеженими можливостями.	2
4.	Метод «РІВНИЙ-РІВНОМУ» у взаємодії учасників груп підтримки та груп взаємодопомоги.	2
5.	Проект Безбар'єрність.	2
6.	Соціальна інклюзія.	2
Всього		12

Заочна форма навчання

№ з/п	Тема	Лекції
1.	Організація медико-психологічного супроводу реабілітаційного процесу для осіб з обмеженими можливостями.	2
2.	Соціальна інклюзія.	2
Всього		4

5.2. Теми семінарських занять

Семінарські заняття не передбачені.

5.3. Теми практичних занять

Денна форма навчання

№ з/п	Тема	Практичні заняття
1.	Основи психологічної реабілітації.	2
2.	Організація медико-психологічного супроводу реабілітаційного процесу для осіб з обмеженими можливостями.	2

3.	Організація та впровадження системи раннього втручання.	2
4.	Діагностичний інструментарій у психо-реабілітаційному процесі.	2
5.	Поняття про психологічну реабілітацію осіб з обмеженими можливостями.	2
6.	Психотравматичні і кризові ситуації.	2
7.	Психологічна допомога під час втрати і горювання.	2
8.	Метод «РІВНИЙ-РІВНОМУ» у взаємодії учасників груп підтримки та груп взаємодопомоги.	2
9.	Проект Безбар'єрність.	2
10.	Проект ТИ ЯК.	2
11.	Аптечка первинної психологічної допомоги.	2
12.	Соціальна інклюзія.	2
Всього		24

Заочна форма навчання

№ з/п	Тема	Практичні заняття
1	Основи психологічної реабілітації.	2
2	Проект Безбар'єрність.	2
3	Соціальна інклюзія.	2
Всього		6

5.4. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені.

6. Самостійна робота здобувача вищої освіти

Денна форма навчання

№ з/п	Тема	СРЗ
1.	Основи психологічної реабілітації.	4
2.	Організація медико-психологічного супроводу реабілітаційного процесу для осіб з обмеженими можливостями.	4
3.	Організація та впровадження системи раннього втручання.	4
4.	Діагностичний інструментарій у психо-реабілітаційному процесі.	4
5.	Поняття про психологічну реабілітацію осіб з обмеженими можливостями.	4
6.	Психотравматичні і кризові ситуації.	4
7.	Психологічна допомога під час втрати і горювання.	4
8.	Метод «РІВНИЙ-РІВНОМУ» у взаємодії учасників груп підтримки та груп взаємодопомоги.	4
9.	Проект Безбар'єрність.	4
10.	Проект ТИ ЯК.	4
11.	Аптечка первинної психологічної допомоги.	4
12.	Соціальна інклюзія.	4
13.	Показання та протипоказання до психотерапевтичного супроводу осіб з обмеженими можливостями.	2
14.	Нормативно-правові норми і регламентуючі документи.	2
15.	Практичні навички щодо надання фахової психологічної допомоги людині з обмеженими можливостями, членам її родини або колективу.	2
Всього		54

Заочна форма навчання

№ з/п	Тема	СРЗ
1.	Основи психологічної реабілітації.	6
2.	Організація медико-психологічного супроводу реабілітаційного процесу для осіб з обмеженими можливостями.	6
3.	Організація та впровадження системи раннього втручання.	6
4.	Діагностичний інструментарій у психо-реабілітаційному процесі.	6
5.	Поняття про психологічну реабілітацію осіб з обмеженими можливостями.	6
6.	Психотравматичні і кризові ситуації.	6
7.	Психологічна допомога під час втрати і горювання.	6
8.	Метод «РІВНИЙ-РІВНОМУ» у взаємодії учасників груп підтримки та груп взаємодопомоги.	6
9.	Проект Безбар'єрність.	6
10.	Проект ТИ ЯК.	6
11.	Аптечка первинної психологічної допомоги.	4
12.	Соціальна інклюзія.	4
13.	Показання та протипоказання до психотерапевтичного супроводу осіб з обмеженими можливостями.	4
14.	Нормативно-правові норми і регламентуючі документи.	4
15.	Практичні навички щодо надання фахової психологічної допомоги людині з обмеженими можливостями, членам її родини або колективу.	4
Всього		80

7. Методи навчання

Практичні заняття: бесіда, вирішення клінічних ситуаційних задач, відпрацювання навичок огляду пацієнта.

Самостійна робота: самостійна робота з підручником, самостійна робота з банком тестових завдань, самостійне вирішення клінічних завдань.

8. Форми контролю та методи оцінювання (у т. ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Поточний контроль:

усне опитування, тестування, розв'язання ситуаційних клінічних завдань, оцінювання активності участі в роботі на занятті.

Підсумковий контроль: іспит.

Оцінювання поточної навчальної діяльності на практичному занятті:

Оцінювання теоретичних знань з теми заняття:

- методи: опитування, вирішення ситуаційних клінічних задач.

Критерії поточного оцінювання на практичному занятті

Оцінка	Критерії оцінювання
Відмінно «5»	Здобувач має вільно володіти матеріалом, приймати активну участь в обговоренні теми та вирішенні ситуаційних клінічних задач, висловлювати свою думку з теми заняття, демонструвати творче мислення.
Добре «4»	Здобувач має добре володіти матеріалом, приймати участь в обговоренні матеріалу та вирішенні ситуаційних клінічних задач, висловлювати свою

	думку з теми заняття, демонструвати логічне мислення.
Задовільно «3»	Здобувач має відповідати на питання за темою, недостатньо володіючи матеріалом, невпевнено приймати участь в обговоренні та вирішенні ситуаційних клінічних задач.
Незадовільно «2»	Здобувач не володіє матеріалом, не приймає участь в обговоренні та вирішенні ситуаційних клінічних задач.

Підсумковий контроль: іспит.

Здобувач допускається до іспиту, якщо він виконав усі завдання робочої програми навчальної дисципліни, приймав активну участь у практичних заняттях, виконав та захистив індивідуальне завдання та має середню поточну оцінку не менше ніж 3,0 і не має академічної заборгованості.

Здобувачі заочної форми навчання допускаються до участі в екзаменаційній сесії, якщо вони не мають заборгованості за попередній семестр і до початку екзаменаційної сесії виконали види робіт, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни (виконання індивідуального завдання).

Зміст і структура екзаменаційних білетів визначаються рішенням кафедри психіатрії, наркології, медичної психології та психотерапії ОНМедУ.

Оцінка за іспит є середньоарифметичною за всіма складовими за традиційною чотирибальною шкалою і має величину, яка округлюється за методом статистики з одним десятковим знаком після коми.

Критерії оцінювання результатів навчання на іспиті

Оцінка	Критерії оцінювання
Відмінно «5»	Здобувач всебічно знає зміст теоретичних питань, вільно володіє професійною та науковою термінологією, використовує набуті знання при вирішенні тестових завдань. Здобувач правильно відповів на всі поставлені питання (більш ніж 85% відповідей на запитання є правильними), точно дотримувався алгоритму виконання тесту.
Добре «4»	Здобувач достатньо глибоко і всебічно знає зміст теоретичних питань, володіє професійною та науковою термінологією, використовує набуті знання при вирішенні тестових завдань. Здобувач допустив незначні похибки у відповідях на поставлені питання (не менш ніж 75% відповідей є правильними), дотримувався алгоритму виконання тесту.
Задовільно «3»	Здобувач у неповному обсязі знає зміст теоретичних питань, володіє лише базовим обсягом теоретичних знань, неточно використовує професійну та наукову термінологію. Здобувач припустився значних похибок у алгоритмі виконання тесту та у відповідях на поставлені питання (не менш ніж 60% відповідей є правильними).
Незадовільно «2»	Здобувач не опанував основний обсяг теоретичних знань, виявив низький рівень володіння професійною та науковою термінологією. Здобувач не зміг застосовувати теоретичні знання при вирішенні тестових завдань. Здобувач здебільшого не виконав тестові завдання (у більшості випадків не дав відповіді) та припустився грубих помилок і похибок (менш ніж 60% відповідей є неправильними або тестове завдання взагалі не виконано).

9. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Бали за навчальну дисципліну для здобувачів, які успішно опанували робочу програму навчальної дисципліни, конвертуються з традиційної чотирибальної шкали за абсолютними критеріями у бали за 200-бальною шкалою, які наведено у таблиці:

Таблиця конвертації традиційної оцінки у багатобальну шкалу

Традиційна чотирибальна оцінка	Багатобальна шкала
Відмінно («5»)	185 – 200
Добре («4»)	151 – 184
Задовільно («3»)	120 – 150
Незадовільно («2»)	Нижче 120

Багатобальна шкала (200-бальна шкала) характеризує фактичну успішність кожного здобувача із засвоєння освітньої компоненти. Конвертація традиційної оцінки в 200-бальну виконується інформаційно-технічним відділом Університету програмою «Контингент».

10. Методичне забезпечення

- Робоча програма навчальної дисципліни
- Силабус
- Методичні розробки до практичних занять
- Мультимедійні презентації
- Ситуаційні клінічні завдання
- Електронний банк тестових завдань з дисципліни

11. Перелік питань для підготовки здобувачів вищої освіти до іспиту

1. Як Ви розумієте поняття психологічної реабілітації?
2. Основні цілі і завдання психологічної реабілітації.
3. Які групи осіб потребують психологічної реабілітації?
4. Психологічні особливості і зміни особистості у людей з обмеженими можливостями.
5. Особливості розвитку дітей з різними психофізичними порушеннями.
6. Назвіть критерії визначення груп інвалідності.
7. Реабілітаційний потенціал особистості.
8. Загальні психологічні аспекти реабілітації людини з обмеженими можливостями.
9. Участь клінічного психолога у складанні програми реабілітації інваліда.
10. Раннє втручання – міждисциплінарна сімейно-центрована система допомоги дітям раннього віку.
11. Проблема готовності батьків до прийняття особливостей хворої дитини.
12. Базові принципи психодіагностики осіб, постраждалих від травматичних подій, включаючи серйозну хворобу.
13. Особливості посткризової психологічної діагностики дітей.
14. Короткі характеристики психодіагностичних методик.
15. Назвіть основні психодіагностичні методики, які застосовуються при психологічній реабілітації.
16. Медична реабілітація осіб з інвалідністю – підхід, основні методи
17. Психологічна реабілітація осіб з обмеженими можливостями – цілі, завдання.
18. Види і форми психологічних реабілітаційних заходів.
19. Що таке «травматична подія» і «психічна травма»?
20. Співвідношення понять кризи особистості, стресу та психічної травми.
21. Що таке «посттравматичний стрес» та «вторинна травма»?
22. Розуміння поняття «криза особистості» у психології.
23. Типологія кризових ситуацій особистості. Вікові і ситуативні кризи.
24. Поняття синдрому втрати (гострого горя). «Робота горя».
25. Етапи переживання горя. Неускладнене і ускладнене горе.
26. Загальні правила психологічного консультування осіб, що переживають горе.
27. Групи взаємодопомоги («самодопомоги»). Психотерапевтичні групи.

28. Особливості функціонування груп підтримки та груп взаємодопомоги.
29. Взаємодія учасників діалогу за принципом «рівний-рівному».
30. Функціонування соціальних груп за принципом «рівний-рівному» в Україні.
31. Національна стратегія безбар'єрного простору в Україні. Поняття «безбар'єрність».
32. Гендерна рівність - рівний правовий статус жінок і чоловіків.
33. Доступність – забезпечення усім верствам населення рівного доступу до фізичного оточення, транспорту, інформації тощо.
34. Створення проекту «Ти як?». Мета програми.
35. Тренінг учасників проекту «Ти як?»
36. Метод “каскадного” навчання учасників проекту «Ти як?». 3 етапи.
37. Що таке «Аптечка швидкої психологічної допомоги»? Користувачі.
38. Зміст «Аптечки швидкої психологічної допомоги».
39. Підходи до психотерапії, класифікації підходів і психотерапевтичних методів.
40. Коротка характеристика основних підходів до психотерапії (психоаналітичний, поведінковий, когнітивний, гуманістичний, екзистенціальний).
41. Критерії вибору методу, що підходить конкретному клієнтові – виходячи з наявної патології, переважаючих скарг і запитів клієнта.
42. Поняття психологічного супроводу осіб з інвалідністю.
43. Особливості психологічного супроводу в залежності від причини інвалідності, віку та інших особливостей конкретної особи.
44. Показання і протипоказання до психотерапії при інвалідності.
45. Нормативно-правові акти і регламентуючі документи: Указ Президента України "Про забезпечення створення безбар'єрного простору в Україні"
46. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю.
47. Освіта психолога-консультанта, клінічного психолога і психотерапевта в Україні.
48. Вимоги до професійної кваліфікації практикуючого психолога і психотерапевта.
49. Навички, необхідні для психологічного консультування клієнтів з різними психологічними проблемами, включаючи наслідки психологічної травми і обмеження фізичних або психічних можливостей (інвалідність).

12. Рекомендована література

Основна:

1. Охорона психічного здоров'я в умовах війни / пер. з англ. Тетяна Семигіна, Ірина Павленко, Євгенія Овсяннікова [та ін.]. — К. : Наш формат, 2017. — 1068 с.
2. Нові клінічні протоколи: Психіатрія. Київ. Професійні видання, 2020. – 265 с.
3. Психіатрія і наркологія В.Л. Гавенко, В.С. Бітенський. – Київ: Медицина., 2020. – 512

Додаткова:

1. Психіатрія особливого періоду: навчальний посібник [для лікарів та психологів] / Рум'янцев Ю.В., Сиропятов О.Г., Іванцова Г.В., Осьодло Г.В. – К.: УВМА, 2014. – 193 с.
2. Посттравматичні стресові розлади: Навчальний посібник/ Під заг. ред. проф. Б. В. Михайлова - Вид. 2-е, перероблене та доповнене. - Х. : ХМАПО, 2014. - 285 с.
3. Посттравматичний стресовий розлад: посібник / Венгер О.П, Ястремська С.О. – Т. 2019. — 264с.
4. Психіатрія і наркологія: підручник (ВНЗ IV р. а.) / В.Л. Гавенко, В.С. Бітенський, В.А. Абрамов та ін; за ред. В.Л. Гавенка, В.С. Бітенського. — 2-е вид., переробл. і допов. – К.: «Медицина», 2015.- 512с.
5. Психіатрія і наркологія: нац. підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. / Г. Т. Сонник, О. К. Напрееенко, А. М. Скрипніков та ін., за ред. О. К. Напрееенко. - Нац. мед. ун-т ім. О. О. Богомольця. - 3-е вид., випр. - Київ: Медицина, 2017. - 422с.
6. Гусак, Н., 2011. Соціальна реабілітація в соціологічному дискурсі: інституційний підхід. // Соціальні виміри суспільства, 3 (14), с.175–186.
7. Гусак, Н., 2008. Соціальна реабілітація: підходи до визначення поняття. // Соціальна політика

та соціальна робота, (1), с.103–114.

8. Дегтяренко, Т.М., 2013. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами : навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 301с. Збірник державних стандартів соціальних послуг з реабілітації/абілітації інвалідів, дітей-інвалідів та осіб з розумовою відсталістю, 2009. Київ: ВГО „Коаліція захисту прав осіб з інтелектуальною недостатністю”, 47с.
9. Єжова, Т. Є., 2011. Соціальна реабілітація дітей з інвалідністю. Навчальний посібник. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 284с.

13. Електронні інформаційні ресурси

1. Указ Президента України "Про забезпечення створення безбар'єрного простору в Україні" <https://www.president.gov.ua/documents/5332020-35809>
2. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України про освіту щодо організації інклюзивного навчання» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1324-18#Text>
3. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text
4. Розпорядження Кабінету Міністрів «Про затвердження складу міжвідомчої робочої групи з питань розроблення проекту Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні» <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-skladu-mizhvido-a134r>
5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів щодо створення безперешкодного життєвого середовища для осіб з обмеженими фізичними можливостями та інших маломобільних груп населення на 2009—2015 роки «Безбар'єрна Україна» <https://www.kmu.gov.ua/npas/232167617>
6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження критеріїв доступності для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення приміщень, що надаються дільничним виборчим комісіям звичайних виборчих дільниць для організації їх роботи та проведення голосування» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-2020-%D0%BF#Text>
7. <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2402-14> Закон України «Про охорону дитинства».
8. <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2402-15> - Закон України «Про реабілітацію інвалідів в Україні
9. <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1545-2000-%EF> - Постанова Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2000 р. № 1545 «Про схвалення Концепції ранньої соціальної реабілітації дітей з інвалідністю». <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z1197-07> - Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 08.10.2007 р. № 623 «Про затвердження форм індивідуальної програми реабілітації інваліда, дитини з інвалідністю та Порядку їх складання».
10. Електронні джерела літератури здобувачі освіти можуть знайти на сайті onmu.edu.info .